

En stærk læsekultur hos børn og unge:

**Oplæg til en national
læsestrategi**

Indholdsfortegnelse

Resumé	3
Afsæt	6
Indsatsområde 1: Tilgængelig litteratur	11
Indsatsområde 2: Kontinuitet i læseindsatsen hos fagprofessionelle	14
Indsatsområde 3: Børn og unges kultur og fællesskaber som afsæt for læsning	18
Indsatsområde 4: Fokus på brug og udvikling af digital læseteknologi	21
Indsatsområde 5: Øget fokus på læsekultur i familien	24
Indsatsområde 6: Mere forskningsbaseret viden og videndeling	26
Indsatsområde 7: National og lokal prioritering af læseindsatsen	29
Næste skridt: Hvad skal der til for at komme i mål?	32
Kilder	33

Resumé

Der er behov for en national læsestrategi

Den danske læsekultur er udfordret. Så kort kan det siges. Undersøgelser peger på, at både børn og voksne læser mindre. Og de læser mindre af lyst. Blot 20 procent af de danske skoleelever kan rigtig godt lide at læse – mod 43 procent internationalt. Og de danske skoleelever læser dårligere i dag end i 2011.

Det er gået den forkerte vej i mange år. En af grundene er, at litteratur i dag er i skarp konkurrence med den nyeste serie på Netflix, tidsrøvende mobilspil og populære influencervideoer på YouTube.

Udviklingen er hverken sensationel eller ny – men det gør den ikke mindre vigtig. Vi står tilbage med et fattigere samfund, hvis læsning bliver en parentes i vores kultur. Læsning styrker den personlige identitetsdannelse. Stimulerer den kritiske sans. Skærper evnen til at fokusere, fordybe sig og tilegne sig viden – udover selvfølgelig at træne den basale evne til at læse og skrive.

Alle de kompetencer er helt centrale i en verden, hvor vi bombarderes med store mængder information på daglig basis.

Men lige så vigtigt er det at få genåbnet øjnene for læsning som et kulturelt gode og en æstetisk oplevelse – en glæde. I litteraturen danner vi egne billeder, der får os til at se verden gennem andres øjne. Det er en sanselig begivenhed, der rummer både oplevelse og erkendelse – og det fortjener alle at være med til.

Men det går den forkerte vej.

Behov for en samlet national læsestrategi

Derfor er der behov for en samlet og ambitiøs strategi, der styrker læsekulturen hos børn og unge. Der skal handles nu, hvis vi vil knække kurven og guide den næste generation ind i bøgernes givende univers. Danmarks Biblioteksforening og en bred kreds af partnere giver her et bud på en ny national læsestrategi. Visionen er *at udvikle en stærk læsekultur hos børn og unge*.

Det opnår vi ved, at:

1. Flere børn og unge bliver motiverede til at læse, både i fritiden og i forbindelse med skole og uddannelse.
2. Flere børn og unge læser mere, fordi de oplever, at læsning giver dem et personligt udbytte.

Syv indsatsområder

Vi foreslår, at der sættes ind på syv overordnede indsatsområder.

1. Tilgængelig litteratur

Litteratur skal være tilgængelig, der hvor børn og unge befinder sig – både fysisk og digitalt. Vi vil inspirere børn og unge i alle aldre, gøre litteraturen mere tilgængelig og skabe inkluderende læsefællesskaber.

2. Kontinuitet i læseindsatsen hos fagprofessionelle

Der er brug for en læsefokuseret rød tråd fra hjem, folkebibliotek og dagtilbud over indskoling og mellemtrin til udskoling og ungdomsuddannelse. Det kræver opkvalificering af sundhedsplejersker, pædagoger, lærere, boghandlere og folkebibliotekarere, så børnenes læsekompetencer udvikles gennem hele barndommen.

3. Børn og unges kultur og fællesskaber som afsæt for læsning

Vi skal forstå de fællesskaber og den kultur, som engagerer børn og unge. Deres interesser og medievaner er i konstant omkalfatring, og læseindsatser skal ramme ind i børn og unges egne interessefællesskaber.

4. Fokus på brug og udvikling af digital læseteknologi

Dagene, hvor læsning alene foregik på papir, er for længst talte. E-bogstjenester, læse-apps, streamede lydbøger og andre digitale læseformater er allerede en stor del af vores læsekultur. Derfor foreslår vi, at der udvikles indsatser, som spiller ind til i den digitale kultur og forbinder fysiske og digitale materialer.

5. Øget fokus på læsekultur i familien

Forældre spiller en stor rolle i at skabe en positiv læsekultur. Men mange forældre ved desværre ikke, hvordan de styrker deres børns læsning. Derfor skal de inspireres med vejledning, viden, inspiration og konkrete redskaber, der gør en forskel for børnene.

6. Mere forskningsbaseret viden og videndeling

Børn og unges medieforbrug ændrer sig med lynets hast. For at forstå forandringerne skal vi lave konkrete forskningsindsatser om vores læsevaner, så biblioteker, skoler og andre kan udvikle nye tiltag på et kvalificeret og evidenter grundlag.

7. National og lokal prioritering af læseindsatsen

Vi skal i højere grad tænke det nationale og det lokale niveau sammen. Vi har allerede masser af læsestrategier. Desværre arbejder de ikke mod samme mål. Vi foreslår, at der skabes tiltag, der sikrer bedre samspil mellem lokale og nationale indsatser.

Tre konkrete ønsker om handling

Danmarks Biblioteksforening og gruppen bag dette strategiplæg tager selv flere initiativer for at fremme læsning – bl.a. Verdensbogsugen, undervisningssamarbejder og aktiviteter på folkebibliotekerne. Men der skal mere til, hvis målene skal nås.

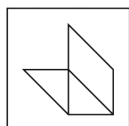
Vi foreslår derfor, at der afsættes midler til at omsætte de syv indsatsområder til en samlet strategi med konkrete initiativer, der kan styrke læsningen på tværs af kultur-, undervisnings-, social- og sundhedspolitik og på tværs af uddannelser.

Desuden foreslår vi, at børn og unge inddrages aktivt i at udforme en handlingsplan, der skal følge op med konkrete tiltag i den nationale læsestrategi, sådan at vi i fremtidige nationale og internationale undersøgelser kan måle, at danske børns læselyst er vokset.

Og så foreslår vi, at børn og unges læsning og læselyst fremhæves som en prioriteret opgave i alle relevante love, bekendtgørelser og studieordninger samt i landets kommuner på tværs af forvaltninger.

Det er nødvendigt.

Juni 2019

Bibliotekarforbundet
Forbundet for
informationsspecialister
og kulturformidlere

Boghandlerforeningen
The Danish Booksellers Association

**DANSK
FORFATTER
FORENING**

**DANSKE
FORLAG**
Danish Publishers

**Danske
Skoleelever**

**DANMARKS
BIBLIOTEKSFORENING**

**Kommunernes Forening for
Pædagogiske Læringscentre**

**LÆRE
MIDDEL
DK**

B U P L

**SKOLE
OG
FORÆLDRE**

Børn og unge læser mindre litteratur i deres fritid. Hvert tredje barn læser aldrig eller sjældent bøger uden for skolen. Det er en udvikling, vi som forældre, fagpersoner, beslutningstagere og politikere skal handle på. Derfor giver Danmarks Biblioteksforening sammen med en bred kreds af partnere dette bud på en national læsestrategi for børn og unge.

Hvorfor er læsning vigtig?

Læsning af litteratur kan give adgang til nye, anderledes, sjove, dybsindige, genkendelige og fantasifulde verdner. I den forstand er læsning en værdifuld aktivitet i sig selv, der kan give børn og unge unikke oplevelser. Når børn læser, styrker det også deres identitetsdannelse og almene dannelse, så de får gode forudsætninger for at udvikle sig og deltage aktivt i det samfund, de er en del af. Det gør læsning af litteratur til et særligt gode, som alle børn og unge uanset baggrund har ret til at opleve. Læsning desuden er forbundet med en række positive effekter:

- Læsning stimulerer børn og unges forestillingskraft, og gør det muligt for dem at sætte sig ind i andres tanker, erfaringer og livsvilkår. Læsning kan på den måde give en forståelse for, at verden kan se anderledes ud, end den man selv er en del af.
- Når børn præsenteres for forskellige livssyn og verdner øges deres evne til at reflektere og tænke kritisk. Det er vigtigt i en verden, hvor de – særligt på nettet – mødes af et hav af informationer, de skal kunne navigere i.
- Læsning træner de læsekompetencer, som er fundamentale for at kunne klare sig i livet. Dels som en grundlæggende forudsætning for at kunne agere selvstændigt i hverdagen, dels som forudsætning for at kunne deltage aktivt i samfundet, klare sig i uddannelsessystemet og senere på jobmarkedet.
- Læsning skærper evnen til at fokusere og fordybe sig. At læse er en god vej til at styrke opfattelsesevne, hukommelse og ræsonnement.

Læsning kan være en æstetisk oplevelse, der giver en unik mulighed for at danne sig egne billeder og forestillinger, som ikke er prædefineret af andre. Læsning som æstetisk oplevelse handler ikke om læseevner og tests, men om en proces, der kan udvide horisonter og skærpe ens sanser, så nye verdner åbner sig.

Hvad skal vi gøre?

Vi skal sørge for, at bøgerne og litteraturen er tilgængelig mange steder i børn og unges liv. Det skal være enkelt for fagfolk og forældre at gøre læsning til en central del af børn og unges liv, og der skal skabes tid og rum til læsning og læselyst i en travl hverdag.

Vi skal gøre det nemmere for den enkelte at finde det rigtige bogmatch – igen og igen. På papir, på skærmen og i høretelefonerne. Udfordringen er stor, fordi læsningen er i konkurrence med meget andet. Vi hverken kan eller vil gå tilbage til tiden før internettets mange muligheder for at søge viden, fællesskab eller adspredelse. Vi må operere i den virkelighed, vi står i.

Hvorfor er det nødvendigt med en national læsestrategi?

Der foregår allerede en række vigtige initiativer på læseområdet, både på lokalt, kommunalt og nationalt niveau. Men der er brug for flere målrettede initiativer som i højere grad er koordinerede og trækker i samme retning, når vi skal sikre, at flere børn og unge bliver motiverede til at læse, oplever læselyst og læser mere.

Det er et fælles og ikke mindst politisk ansvar at sikre, at alle børn får lige mulighed for at deltage i en læsekultur og erhverve sig de nødvendige læsekompetencer for at klare sig i livet. Det kan en bred politisk og økonomisk opbakning til strategien sikre. Den politiske opbakning i form af rammer og ressourcer er netop vigtig, for at kommuner, uddannelser, skoler, biblioteker, forældre og mange andre aktører kan prioritere læsning, skabe grobund for nye tiltag og styrke dem, der allerede virker godt i praksis.

Der er behov for at prioritere læsning på et ledelsesmæssigt plan fra nationale og kommunale politikere over skole- og daginstitutionsledere til uddannelsesledere, hvis læsekulturen blandt børn skal styrkes. Og der er behov for mod til at turde ændre praksis og inddrage ny viden, som kan fremme børns læsning.

Lad os samarbejde om læsning

Vi ved, at læsning ikke kun er noget, børn og unge lærer i skolen og på deres ungdomsuddannelser. Læsning er heller ikke noget, de kun har brug for i disse arenaer. De seneste års udvikling har lært os, at ingen sektorer alene kan fremtidssikre børns lyst til læsning. Derfor er dette oplæg også en åben invitation til alle, der vil sætte temaet på den fælles samfunds dagsorden og sikre en stærk og mangfoldig læsekultur og mere læselyst blandt børn og unge.

Juni 2019

Koalitionsgruppen bag En stærk læsekultur hos børn og unge: Oplæg til en national læsestrategi

Danmarks Biblioteksforening, Bibliotekarforbundet, Boghandlerforeningen, BUPL, Danske Forlag, Danske Skoleelever, Forfatterforeningen, Kommunernes Forening for Pædagogiske Læringscentre, Skole & Forældre og Læremiddel.dk, UCL.

Hvad er på spil?

Baggrunden for oplægget til en national læsestrategi for børn og unge er beskrevet i nedenstående tekst, der opsummerer en række konkrete pointer fra undersøgelser og mere generelle udfordringer.

Danske elever i 4. klasse mangler læseglæde

Undersøgelsen PIRLS 2016 viser, at blot 20 % af de danske elever rigtig godt kan lide at læse, i modsætning til 43 % internationalt. Sammen med de svenske elever ligger de danske elever lavest af alle lande, når det gælder læseglæde. Undersøgelsen konkluderer, at elever, som er positivt stemt over for læsning generelt, opnår en højere læsescore end elever, der ikke er det. (PIRLS 2016).

Danske elever i 4. klasse læser dårligere end i 2011

PIRLS arbejder med fire niveauer af læsekompetence. Her viser det sig, at 11 % af alle danske elever har læsekompetence på meget højt niveau, 41% på højt kompetenceniveau og 34 % på middelniveau. Endelig læser 15 % af eleverne på eller under lavt læsekompetenceniveau. Professor Jan Mejding siger i den forbindelse: "I forhold til 2011 er der lidt færre på det højeste niveau og lidt flere på det laveste niveau. Det er med andre ord gået den forkerte vej." (Aarhus Universitet, ved offentliggørelsen af PIRLS 2016, 2017).

Børn på mellemtrinnet læser generelt mindre i fritiden end tidligere

Det viser den kvantitative undersøgelse *Børns læsning 2017: En kvantitativ undersøgelse af børns læse- og medievaner i fritiden*. Samlet er der i perioden 2010-2017 sket et fald fra 61 % til 56 % i andelen af børn, der læser mindst flere gange om ugen. Faldet i tid brugt på læsning skyldes primært piger. I 2010 læste 68 % af pigerne mindst flere gange om ugen, mens det var 53 % af drengene. I 2017 er disse tal faldet til henholdsvis 59 % hos pigerne og 52 % hos drengene.

Der mangler et fælles fokus på udviklingen af en digital læsekultur hos børn og unge

Undersøgelsen *Børns læsning 2017* viser også, at kun få børn kender til folkebibliotekernes digitale læsetilbud. Samtidig kan der spores tendenser blandt voksne til at opstille et modsætningsforhold mellem børns læsning og brug af digitale tilbud. Der mangler viden om og en fælles forståelse af, hvordan børns læsekultur kan styrkes i en verden, der er både analog og digital.

Voksnes læsevaner er også under forandring

Kulturministeriets Bog- og Litteraturpanels årsrapport 2018 viser, at mængden af tid, som voksne bruger på læsning, falder år for år. Ændringerne er størst i forhold til læsning af skønlitteratur og ses mest i aldersgruppen 30-59 år. Her er andelen af danskere, der ofte læser skønlitteratur, faldet med 10 procent-point siden 2010. Samtidig bliver der lyttet til lydbøger som aldrig før blandt voksne. Mønstrer for brug af lydbøger er helt anderledes blandt børn (*Børns læsning 2017*), og blandt andet denne markante forskel peger i retning at et behov for viden om sammenhængen mellem udviklingen i voksnes læsevaner og børn/unges læsevaner.

Målsætninger

Koalitionsgruppen har opstillet to målsætninger for en national læsestrategi for børn og unge:

1. Flere børn og unge bliver motiverede til at læse, både i fritiden og i forbindelse med deres skole og uddannelse.
2. Flere børn og unge læser mere, fordi de oplever, at læsningen giver dem et personligt udbytte.

Indsatsområder

På baggrund af strategiprocessen har koalitionsgruppen indkredset disse bud på syv konkrete indsatsområder. De bliver beskrevet nærmere i det følgende.

1. Tilgængelig litteratur
2. Kontinuitet i læseindsatsen hos fagprofessionelle
3. Børn og unges kultur og fællesskaber som afsæt for læsning
4. Fokus på brug og udvikling af digital læseteknologi
5. Øget fokus på læsekultur i familien
6. Mere forskningsbaseret viden og videndeling
7. National og lokal prioritering af læseindsatsen

Målgruppe

Med målgruppe menes her, hvem strategien skal gavne. Læsning begynder lang tid før skolen – med sprogstimulering og mødet med børnelitteratur i og uden for hjemmet. Læsning bliver ved med at spille en rolle for børn, når de bliver til teens og tweens og er i gang med deres identitetsdannelse. Derfor er målgruppen i oplægget 0-18 år. Det betyder, at målgruppen rummer såvel børn i dagtilbud og i grundskolen som elever på ungdomsuddannelser.

Bag om læsning som begreb

Oplægget baserer sig på et bredt og dynamisk læsebegreb, der dækker mere end afkodning af skrift i bogform. Bogen er et vigtigt medie til erkendelse, æstetisk erfaring, underholdning og viden. Det kan digitale formater og medier også være. Det er derfor vigtigt at have blik for samspillet mellem læseformaterne.

Læsning kan foregå i mange kontekster, med forskellig intensitet og med mange forskellige formål. Fokus i dette oplæg er på den fordybede og koncentrerede læsning af længere tekster - både i trykt og digital form, hvor læsningen er en aktivitet i egen ret. Det er en vigtig pointe, at der er mange veje til den gode læseoplevelse, og at det er en del af opgaven at få bragt de mange muligheder i spil til gavn for den enkelte.

En stærk læsekultur hos børn og unge

Målsætning

1. Flere børn og unge bliver motiverede til at læse, både i fritiden og i forbindelse med skole og uddannelse.

Målsætning

2. Flere børn og unge læser mere, fordi de oplever, at læsning giver dem et personligt udbytte.

Syv indsatsområder

1.

Tilgængelig
litteratur

2.

Kontinuitet
i læseind-
satsen hos
fagprofessi-
onelle

3.

Børn og un-
ges kultur
og fælles-
skaber som
afsæt for
læsning

4.

Fokus på
brug og
udvikling af
digital læse-
teknologi

5.

Øget fokus
på læse-
kultur i
familien

6.

Mere
forsknings-
baseret
viden og
videndeling

7.

National
og lokal
prioritering
af læseind-
satsen

Indsatsområde 1:

Tilgængelig litteratur

Det er en basal forudsætning for børns læsning, at litteratur er tilgængelig. Tilgængeligheden er med til at skabe lige muligheder for alle og inspirere til mere læsning. Alle børn skal have en let, naturlig adgang til litteratur og læsefællesskaber. Børn møder måske litteratur i hjemmet, men her kan være store forskelle. Nogle børn kommer ikke på folkebibliotekerne eller hos boghandlere og møder derfor ikke deres store udvalg af læsestof. Børn forbinder ofte læsning, herunder læsning af skønlitteratur, med skolen og ikke med fritiden, og de møder primært litteraturlæsning i skolen. Derfor er skolens litteraturformidling i hverdagen af stor betydning.

Børn er online i en stor del af deres fritid. Derfor må inspiration til læseoplevelser også være online. Der ligger en udfordring i at kuratere på nettet og sikre, at børn møder en mangfoldighed af litteratur og ikke blot får mere af det, de allerede kender.

Anbefalinger

Litteratur i børn og unges hverdag

Bøger skal være tilgængelige, der hvor børn og unge har deres hverdag. De skal opleve relevante, aktuelle, attraktive og inspirerende samlinger af bøger og litteratur i deres daginstitutioner, skoler, fritidshjem og andre steder, hvor de færdes til daglig. Et middel til at nå målet kan være at der bliver indgået nye typer af forpligtende samarbejder mellem folkebiblioteker, skoler, daginstitutioner, foreninger og boghandlere, som sikrer et fokus på tilgængeligheden af litteratur og på, at børn og unge nemt kan få vejledning og gode råd.

Vi anbefaler, at der oprettes en national pulje, som over for eksempel en femårig periode kan bruges til at opgradere og etablere samlinger de steder, hvor børn og unge færdes i hverdagen.

Vi anbefaler, at alle landets folkebiblioteker i højere grad og mere aktivt opsøger skoler, klubber og daginstitutioner for at formidle børne- og ungdomslitteratur.

Vi anbefaler, at der på nationalt niveau sikres lige og bedre adgang til lån på eReolen Go for alle børn og unge – på tværs af kommunegrænser.

Vi anbefaler, at skolerne opprioriterer bemandingen på de pædagogiske læringscentre, sådan at eleverne gennem hele deres skoletid kan få fagligt kompetent, personlig vejledning i forbindelse med valg af bøger til deres frilæsning.

Rum der lægger op til læsning

Tilgængelighed handler også om, at der er gode, fysiske rammer for læsningen – at der er steder, hvor børn og unge finder det naturligt og attraktivt at slå sig ned og læse. Derfor er der et potentiale i at indrette særlige rum til læsning i skolernes pædagogiske læringscentre, i klubber, SFOer, på folkebiblioteker og hos boghandlere.

Vi anbefaler, at de relevante spillere deler best practice på området, også fra udlandet, og at der følges op med allokering af ressourcer til indretning af læserum med attraktive bogsamlinger.

Vi anbefaler, at der udarbejdes inspirationsmateriale til indretning af læserum til børn og unge.

Opgradering af materialer og fagligt løft af personale på skolernes pædagogiske læringscentre

Alle skoler har et pædagogisk læringscenter (PLC). Det er en del af centrenes formål at understøtte elevernes frilæsning, ligesom de tidligere skolebiblioteker gjorde. Opgaven er dog blevet nedprioriteret mange steder de senere år, fordi PLC'erne også skal varetage en række andre opgaver, for eksempel koordinere og samle dokumentation om læringsresultater. Der er derfor brug for et fornyet fokus på PLC-samlingerne af frilæsningsmaterialer og PLC-medarbejdernes kompetencer og tilgængelighed i forhold til elevernes frilæsning.

Vi anbefaler, at bekendtgørelsen for pædagogiske læringscentre ændres, sådan at opgaven med at understøtte børns frilæsning bliver ekspliciteret om en kerneopgave.

Alsidig litteratur til alle børn og unge

Der udgives hvert år meget ny børne- og ungdomslitteratur. Det er dog ikke alle børn og unge, der møder den litterære alsidighed, typisk grundet lokale prioriteringer. Nye typer af indkøbssamarbejder og vidensdeling mellem folkebiblioteker og skoler kan på nationalt niveau sikre større alsidighed i udbudet af litteratur til børn og unge samt nem adgang til digitale læsematerialer.

Der skal med afsæt i eksisterende platforme såsom bogportalen.dk og bibliotek.dk skabes et koordineret overblik over al tilgængelig børne- og ungdomslitteratur, sådan at alle fagprofessionelle på tværs af sektorer nem kan skaffe sig viden om totaliteten af titler og hjælpe børn og unge videre med at finde konkrete bøger. De nødvendige data findes allerede, men der er behov for at synliggøre og optimere brugen af dem.

Der bør iværksættes en national kompetenceudviklingsindsats for at sikre, at relevante medarbejdere i pædagogiske læringscentre bliver bedre klædt på til at formidle alsidigheden i børne- og ungdomslitteraturen til elever. Indsatsen kan initieres af Kulturministeriet og Undervisningsministeriet og tilrettelægges samt afvikles i samarbejde med folkebibliotekerne.

Styrket formidling af digitale læsematerialer

Der er en tradition for at formidle fysiske bøger til børn og unge. Udstillinger af bøger, fokus på at vise bøgernes forsider og barn-til-barn-inspiration er kendte metoder til at sætte gang i lån og køb af bøger. Formidlingen af digitale læsematerialer kræver noget andet.

Vi anbefaler, at der i et tværfagligt samarbejde udvikles nye metoder til at få gjort børn og unge opmærksomme på de mange digitale læsemuligheder. Metoderne skal tage afsæt i børn og unges læsefællesskaber og deres lyst til at dele gode læseoplevelser i forskellige formater.

Indsatsområde 2:

Kontinuitet i læseindsatsen hos fagprofessionelle

Der er et stort fokus på børns sproglige udvikling i førskolealderen og børns læsning i indskoling. Når børnene har lært at læse og begynder på mellemtrinnet, bliver de ofte sluppet i den forstand, at der er mindre fokus på, hvordan de kan blive inspireret til egen læsning. Eksemplet viser, hvordan der er brug for kontinuitet. Der er brug for en læsefokuseret rød tråd fra hjem og dagtilbud over indskoling og mellemtrin til udskoling og ungdomsuddannelse – også i fritiden.

Anbefalinger

Sundhedsplejersker med fokus på den tidlige indsats for børns sprog

De første kim til børns læsning lægges, når de lærer sprog. Derfor er der et potentiale i et styrket tværfagligt samarbejde med sundhedsplejersker, der er tæt på familierne. Det vil sikre, at der er kontinuitet i arbejdet med små børns sprog og at der skabes gode overgange mellem hjem og dagtilbud og dagtilbud og skole.

Der skal udarbejdes nationalt materiale om tidlig indsats og de lokale muligheder. Det er en nødvendighed, som skal integreres i praksis om tidlig sprogstimulering, når sundhedsplejersker møder forældrene.

Pædagoger med fokus på børns læsekultur

Der er behov for en opgraderet pædagoguddannelse, der tager højde for pædagogens ansvar for og mulige påvirkning af børns læsekultur.

Vi anbefaler, at pædagoguddannelsen gennem studieordningen sikrer, at studerende får kendskab til børns læsekultur og børnelitteraturen; også den nyere af slagsen.

Lærere med fokus på børn og unges læsekultur

Læreruddannelsen skal tage højde for skolen som central og kvalificeret litteraturformidler til børn.

Vi anbefaler, at læreruddannelsen gennem studieordningen sikrer, at studerende får viden om de dannelses- og oplevelsesmæssige potentialer i børn og unges læsning og får metoder til at vejlede og inspirere dem til egen læsning.

Vi anbefaler, at der afsættes midler til efter- og videreuddannelse af lærere, sådan at de kan fungere som særlige litteraturformidlere gennem hele grundskolen.

Litteraturlæsning i skoler

Meget litteraturundervisning handler om litteraturanalytiske greb, og lærere har fokus på faglige mål, som eleverne skal nå i forbindelse med tests og prøver. Der er brug for at få læsningen af litteratur tydeligt tilbage i skolerne på en anden måde – både som en æstetisk oplevelse med dannelsespotentialer og som en vej til umiddelbar læselyst med børnenes egne interesser i centrum gennem hele skoletiden. Det er oplagt at bruge eksterne samarbejder for eksempel i regi af Åben Skole til at få et fornyet fokus på værdien af litteraturlæsning. Eksempler på Åben Skole-partnere er folkebiblioteker og andre kulturinstitutioner, boghandlere, forlag, lokale læse- og skrivegrupper.

Vi anbefaler, at der kommer mere kvalificeret litteraturformidling i skolen med afsæt i børnenes egne interesser og med henblik på at styrke børns motivation til fritidslæsning.

Vi anbefaler, at folkebibliotekerne som kommunale videns- og kompetencecentre for børne- og ungdomslitteratur skal spille en central rolle i at kvalificere litteraturformidlingen i skolen, og at der overføres ressourcer til bibliotekerne til at håndtere videns- og kompetencecenteropgaven professionelt og systematisk.

Vi anbefaler, at man arbejder mere med litteraturformidling ud fra et æstetisk og oplevelsesbaseret perspektiv, hvor børnenes egne læseerfaringer er mere i centrum end kvalificering til tests og prøver.

Vi anbefaler, at skolebestyrelser udarbejder materiale om børn og unges lystlæsning målrettet forældre til skoleelever.

Lystlæsning i dagtilbud, skolefritidsordninger og klubber

Læsning kan som aktivitet og kilde til leg, fællesskab og oplevelser bredes ud til flere arenaer i børn og unges hverdagsliv.

Vi anbefaler, at læsning sidestilles med andre aktiviteter i dagtilbud, skolefritidsordninger og klubber. Det kræver en øget opmærksomhed på, hvordan læsning kan integreres i pædagogisk praksis.

Vi anbefaler, at folkebibliotekerne som dynamo i en kvalificering af den kommunale indsats for læselyst og litteraturglæde får til opgave at sikre udbredelsen af læsning til flere arenaer i børn og unges hverdag, og at der tilføres midler til løsning af denne opgave.

Biblioteksmedarbejdere som drivkraft for partnerskaber om læsning

Folkebiblioteker har tradition for at indgå partnerskaber med mange slags lokale aktører. Derfor er det oplagt, at folkebibliotekerne tager initiativ til samarbejder med familievejledere, foreningskonsulenter, sundhedsplejersker, foreninger, sociale iværksættere, boghandlere og NGOer med det fælles fokus at styrke børn og unges læsekultur og læselyst. Biblioteker kan fungere som læsefaglige aktører på tværs af feltet – på og uden for biblioteket.

Vi anbefaler, at lokale læsepartnerskaber med eleverne i centrum og med folkebibliotekerne som brobyggere bliver en integreret del af Åben Skole-indsatsen i alle kommuner. Blandt andet for at sikre, at flere børn og unge aktivt bruger muligheden for at få personlig vejledning og inspiration til læsning på deres lokale folkebibliotek – både i og udenfor skoletiden.

Vi anbefaler, at folkebibliotekernes kompetencer systematisk og kontinuerligt bliver bragt i spil som lokale eksperter, når litteraturformidlingen i dagtilbud, foreninger, sundhedsplejen etc. skal kvalificeres, og at der afsættes ressourcer til denne opsøgende indsats.

Indsatsområde 3:

Børn og unges kultur og fællesskaber som afsæt for læsning

Viden om børn og unges kultur og fællesskaber er afgørende i arbejdet med skabe de bedste betingelser for en stærk læsekultur. Lige så vigtigt er det at nye læseindsatser bygger på børn og unges stemmer, udtryk, ideer og behov. Deres interesser og medievaner ændrer sig hele tiden. Som forældre og fagprofessionelle er det vigtigt at være interesseret i den udvikling.

Der findes masser af børne- og ungdomslitteratur, men for den enkelte kan det alligevel være svært at finde det, der fanger. At stille bøger frem på hylder er ikke nok. Der ligger en opgave i at sikre alsidighed, der kan ramme mange børn og unges mange forskellige interesser, for det er netop ofte interesserne, der driver læselysten.

Nye formidlingsformer og læseformater kan med fordel skabes sammen med børn og unge. Alle kan byde ind, hvis processen er godt tilrettelagt.

Anbefalinger

Inddragelse af børn og unge i indkøb af litteratur på biblioteker

Børn og unge kan være med til at købe litteratur til folkebiblioteker og pædagogiske læringscentre på skoler, gerne med midler fra deres egen, øremærkede pulje.

Vi anbefaler, at det tilføjes i bekendtgørelsen for pædagogiske læringscentre, at samlingerne af frilæsningsmaterialer til en vis grad er sammensat af børn og unge.

Vi anbefaler, at folkebibliotekerne med afsæt i deres lokale læseklubber for børn og unge organiserer grupper, der er med til at købe litteratur.

Større involvering af børn og unge i eksisterende kampagner og priser

Mange læsekampagner og børne- og ungelitterære priser bliver primært eller udelukkende tilrettelagt af voksne. Børn og unge kan med fordel involveres dybere i arbejdet med at udvælge, nominere og formidle initiativer og konkrete bogtitler ligesom det ses i Kulturministeriets Orlapris, der gennemføres i et tæt samarbejde med DR.

Vi anbefaler, at Kulturministeriet inddrager børn og unge aktivt i ministeriets arbejde med alle børne- og ungelitterære priser og læsekampagner.

Børn og unges egne udtryk og fortællinger som drivkraft for læsning

Skrivning og børn og unges egne fortællinger i mange forskellige former kan fungere som en vej ind i læsning. For en stor gruppe børn og unge er der forbundet en særlig værdi med det at udtrykke sig kreativt gennem ord og skrift. Samtidig kan deres egenproduktion sætte gang i en nysgerrighed efter at lære andres fortællinger at kende. Derfor er der brug for at tænke børn og unges egne udtryk tættere sammen med indsatser, der fokuserer på læsemotivation og læselyst.

Vi anbefaler, at flere skoler sammen med folkebiblioteker tager initiativ til samarbejder med lokale forfattere og forfattermiljøer i regi af Åben Skole.

Læseambassadører

Det personlige budskab trænger tit stærkere igennem end generelle anbefalinger. Børn og unge følger influencers på sociale medier, som har en stærk og personlig stemme. Youtubere, bloggere, sportsidoler, gamere og tv-værter formår at trænge igennem til mange og inspirere, underholde eller oplyse. Derfor er der et potentiale i at samarbejde med dem om at give nye indfaldsvinkler til læsning. Ambassadørfunktionen kan også varetages mere lokalt og helt ned på skole- og klasseniveau.

Vi anbefaler, at større, nationale læsetiltag rummer partnerskaber med influencers om at videregive inspiration til læsning hos børn og unge.

Vi anbefaler, at der i hver kommune udnævnes lokalt kendte læseambassadører, som børn og unge har en stor chance for at møde i deres nærmiljø.

Vi anbefaler, at den enkelte skole sætter fokus på, hvordan elever kan fungere som læseambassadører og motivere til, at børn inspirerer andre børn til læsning.

Indsatsområde 4:

Fokus på brug og udvikling af digital læseteknologi

E-bogstjenester, læse-apps, streamede lydbøger og andre digitale læseformater kan bidrage til, at flere børn og unge oplever, at det er nemt at finde det rigtige stykke litteratur, der matcher deres interesser og præferencer. Digitale læsematerialer kan ofte lånes, læses og lyttes til med det samme. Børn og unge kan selv indstille, hvordan de vil have teksten vist, og de kan læse på deres egne devices, som de er fortrolige med.

Anbefalinger

Oplysning om og kampagner til forældre om digitale læsemuligheder

Folkebiblioteker kan sammen med andre aktører spille en stor rolle ved at skræddersy oplysnings- og informationsmateriale til forældre med tips til, hvordan digitale tilbud kan bidrage positivt til børns læsemotivation og læsevaner.

Der skal skabes en fælles, national kampagne målrettet forældre om, hvordan digitale tilbud kan bidrage positivt til børns læsemotivation og læsevaner.

Vi anbefaler, at alle kommuner afsætter midler til at skabe det lokale og digitale engagement med fokus på lokale handlinger.

Bedre kendskab blandt børn og unge til digitale og analoge læsestrategier

Forskellige læsemedier og formater kræver forskellige læsestrategier hos børn og unge. Derfor er det vigtigt at satse på kompetenceudvikling af lærere, pædagoger, bibliotekarer, boghandlere og andre fagprofessionelle i forhold til analoge og digitale læsestrategier

Der skal skabes et tværgående efteruddannelsesforløb for ovennævnte professioner.

Der skal på de relevante uddannelser være et obligatorisk fag om analoge og digitale læsestrategier.

Større brobygning mellem fysiske og digitale materialer på folkebiblioteker og i skoler

Trykte bøger er synlige og til at tage og føle på. Digitale læsematerialer har en anden karakter. Derfor er det vigtigt at arbejde med synliggørelse af sidstnævnte og sigte efter at bygge bro mellem de fysiske bøger og de digitale læsemuligheder, når der er oplagte muligheder for det.

Vi anbefaler, at brobygningen bliver et særligt fokusområde for Slots- og Kulturstyrelsens Udviklingspulje for Folkebiblioteker og Pædagogiske Læringscentre samt for Danskernes Digitale Bibliotek.

Fokus fra skolelederes side på potentialerne i digitale læseformater

Skolelederes prioriteringer og beslutninger om den bedste brug af skolens samlede midler har stor betydning for, hvordan den enkelte skole arbejder med læsning, børns læsemotivation og læseglæde. Derfor er det af stor betydning, at skoleledere har blik for den digitale læsnings potentialer i forhold til at få alle elever med i en stærk og fælles læsekultur på skolen.

Alle skoleledere skal sikre et ledelsesmæssigt fokus på litteraturformidling af digitale såvel som analoge læseformater.

Skolelederforeningen skal sikre fokus på, hvordan skoleledere i praksis kan arbejde endnu bedre med læsning, børns læsemotivation og læseglæde.

Skolerne skal i samarbejde med folkebiblioteker afsætte midler til indkøb af digital litteratur.

Indsatsområde 5:

Øget fokus på læsekultur i familien

Forældre, især mødre, spiller en stor rolle for, hvorvidt børn læser i fritiden. De er med til at gøre en positiv læsekultur til en naturlig del af børnenes liv. Det er en viden, der skal bruges aktivt. Mange forældre ved dog ikke, hvad de skal gøre for at styrke deres børns lyst til læsning i en hverdag fyldt med mange andre tilbud. Det er en udfordring at nå forældrene og give dem viden, inspiration, redskaber og vejledning, sådan at de kan gå i gang med en indsats, der er overkommelig og givende for alle parter.

Ingen forældre er ens. Alle har forskellige forudsætninger for at agere som forældre. Derfor er det vigtigt at være opmærksom på, at der skal forskellige typer af formidlingsindsatser til og at de skal tage afsæt i familiernes ressourcer, der kan variere meget. Forældre og familier skal kunne genkende sig selv og egne behov i de tilbud, de præsenteres for.

Roller som far har ændret sig meget bare de sidste 10-15 år. Det betyder, at fædre i højere grad end før også løser de praktiske og omsorgsmæssige opgaver forbundet med det at have børn. Længere barselsorlov for mænd er begyndt at fylde mere i billedet. Der er derfor et stort potentiale i at få flere fædre til at spille en positiv rolle for deres børns læsning.

Anbefalinger

Oplysning og viden om læsning til forældre

Der er brug for en synliggørelse af, hvad forældre kan gøre i forhold til at styrke børns læsning og at skabe en fælles læsekultur i familien på tværs af alderstrin. Den skal give forældre viden om, hvor vigtig læsning er for deres børn, og at de selv kan gøre en stor og positiv forskel, selv om de ikke er læsere eller boglige selv.

Der er behov for en tværministeriel indsats for en kontinuerlig oplysning om og synliggørelse af viden om læsning til forældre

Inspiration og konkrete redskaber til mere læsning i familien

Mange forældre efterlyser hjælp til at finde de rigtige bøger til deres børn. En national forældre-app med litteraturformidling, boglister, gode råd og forskningsresultater kunne være et bud. Det kan også være aktiviteter som bogklubber for forældre og praktiske tips til, hvordan man for eksempel laver gode rammer for læsning i hjemmet eller spørger til det, børnene har læst.

Der skal foretaget et løft og en udbygning af eksisterende nationale platforme og markedsføring af disse, så det bliver nemmere for forældre at vælge litteratur til deres børn. Det skal være en national forpligtelse, at der investeres i allerede velfungerende strukturer frem for udvikling af nye.

Vi anbefaler, at der etableres læsegrupper til børneforældre, hvor der er fokus på gensidig støtte og inspiration til højtlesning for børn. Der kan også foregå andre kulturelle aktiviteter i grupperne, hvori fortælling indgår som et centralt element. Disse grupper kunne have til huse på skoler, biblioteker, i daginstitutioner eller i folkeoplysende foreninger.

Indsatsområde 6:

Mere forskningsbaseret viden og videndeling

Anbefalinger

Løbende forskning på læseområdet

Børn og unges læse- og medievaner forandrer sig hele tiden. Derfor er der brug for at prioritere forskning på området. Den forskningsbaserede viden skal sikre, at lærere, bibliotekarer, boghandlere og andre formidlere af litteratur til børn, handler på et kvalificeret grundlag. Den skal også tydeliggøre, hvor vi som forskere, undervisere, formidlere og forældre skal sætte ind, hvis læsning og læsekultur er udfordret i forhold til børns kultur, dannelse og udvikling.

Der skal foretages en national læse- og medievanundersøgelse med fokus på børn og unge hver andet år, så vi løbende kan følge udviklingen og blive klogere på børns adfærd og præferencer, når de læser.

Der skal afsættes midler til forskningsprojekter, som specifikt undersøger forholdet mellem analog og digital læsning i forhold til både udfordringer og potentialer.

Der skal forskes i, hvordan kvalificeret litteraturformidling kan fremme læselyst og motivation hos børn og unge. Både i skoler, på biblioteker, hos boghandlere og uddannelsesinstitutioner som fx lærer- og pædagoguddannelsen.

Da der skal foretages løbende forskning inden for området, anbefaler vi, at der ud over midler til en tilbagevendende læse- og medievanundersøgelse afsættes midler til en særlig national pulje med forskningsprojekter, der skal frembringe viden om børn og unges læsning i skoler, på biblioteker, på uddannelser og i fritiden.

Anbefalede forskningsområder:

- **Børns præferencer og adfærd:** i forhold til læsning i skole og fritid.
- **Børns læsekultur:** Hvordan fremmer man læsekultur blandt børn og unge? Hvordan skaber man aktive læsefællesskaber, hvor børn kan inspirere hinanden?
- **Kvalificeret litteraturformidling:** Hvordan kvalificerer man litteraturformidling – blandt andet med afsæt i børns egne læseoplevelser?
- **Viden om og brug af digital teknologi:** til at forstå og fremme børns læsning. Hvordan bruger vi digital teknologi til at forstå børn og unges måder at læse på?

Specifik viden om samspil mellem medier

I tilrettelæggelsen af litteraturformidling til og læseindsatser for børn og unge er det vigtigt, at have aktuel viden om, hvordan samspillet mellem forskellige medier kan påvirke børns og unges læselyst og læseevner. Samspillet kan for eksempel være mellem film, spil, musik og bøger.

Vi anbefaler, at Medierådet for Børn og Unge inkluderer litteraturlæsning i deres anbefalinger.

Der bør skabes en grundig redegørelse af dynamikker mellem de forskellige medier. Hvad betyder det for synliggørelse af litteratur, og hvad driver lysten til at læse og skrive mere?

Der skal nedsættes en taskforce, der skal samle alle interessenter på tværs af film, spil, musik og bøger. Taskforcen skal levere en række anbefalinger til, hvordan der kan skabes endnu mere samspil, sådan at de forskellige mediers potentialer udnyttes optimalt med det mål at motivere til mere læsning på tværs af medier.

Viden om børns oplevelse af tilgængelighed

Litteratur kan fra et voksenperspektiv godt være tilgængelig. Men det er ikke ensbetydende med, at børn og unge i praksis oplever denne tilgængelighed. Derfor er der brug for viden om, hvornår, hvordan og hvor meget børn og unge oplever, at litteratur er tilgængelig.

Det skal i et 'bruger-rejse perspektiv' afdækkes, hvor kontaktpunkterne til litteratur er eller kan være.

Der bør nedsættes et Læseråd med børn som medlemmer, der kan hjælpe med at uddybe og anbefale, hvor og hvornår børn oplever, at litteratur er tilgængelig.

Der skal nedsættes et udvalg med børn og voksne, der skal komme med konkrete anbefalinger til en årlig, national læseuge. På den baggrund kan der udvikles forskellige guidelines og koncepter som både lærere, pædagoger, bibliotekarer, boghandlere og forældre kan tage i brug for at understøtte og fremme børns læsning.

Videndeling som et fast element i arbejdet med børns læsning

Forskellige faggrupper har konkret viden fra praksis om børns læsevaner. Denne viden kan ofte bruges på tværs af sektorer. Det kræver prioritering af og effektiv organisering af videndeling.

Det anbefales, at der allerede under uddannelserne til pædagoger, lærere, bibliotekarer og boghandlere arbejdes med videndeling og netværksdannelse mellem fagene.

Der skal skabes et obligatorisk fag om litteraturformidling (til børn og unge) på de ovennævnte uddannelser.

National og lokal prioritering af læseindsatsen

En national læsestrategi for børn og unge skal både adressere et nationalt og lokalt niveau. Forskellige typer af handlinger kan tænkes ind på forskellige niveauer. En hovedpointe er, at strategien kun kan blive til virkelighed, hvis målsætningerne også understøttes og prioriteres lokalt i kommunerne, på skolerne, i daginstitutionerne, på folkebibliotekerne og hos andre lokale aktører.

Anbefalinger

Kommunale læsestrategier på tværs af sektorer

Mange kommuner har sprog- og læsestrategier for de 0-18-årige. Der er en tendens, til at de primært sætter fokus på færdigheder og kompetencer og ikke inkluderer aspekter som læsekultur, læsemotivation og læselyst. Derfor er der brug for at have fokus på, at denne type strategier formuleres på tværs af forvaltninger.

Kommunernes Landsforening og Børne- og Kulturchefforeningen skal understøtte kommunernes fokus på læselyst som del af læsestrategier. Vi anbefaler, at der indarbejdes målsætninger om læselyst i lokale strategier.

Børns læsning og formidling af børnelitteratur som en del af public service-forpligtelsen

Hvis flere voksne, såvel fagprofessionelle som forældre, skal opleve, at det er nemt at holde sig ajour med den nyeste børnelitteratur, er der brug for et nyt, nationalt tiltag. DR har tradition for at formidle børnekultur af høj kvalitet og har en unik berøringsflade med en stor del af børn i Danmark. Inspiration til børns læsning kan tænkes sammen med denne formidling.

Vi anbefaler, at styrkelse af børns læsning og formidling af børnelitteratur bliver en del af DRs næste public-service-kontrakt.

Ledelsesmæssigt fokus på arbejdet med læsning i bred forstand i dag- og fritidsinstitutioner

Dette fokus kan for eksempel udmønte sig i arbejdet med at etablere en børnelitteraturansvarlig fagperson i alle institutioner med tilhørende kompetenceudvikling, som kan arbejde med at etablere en læsekultur hos børn.

Vi anbefaler, at alle institutioner udpeger en børnelitteraturansvarlig, der har særligt ansvar for at initiere læselyst og læsekultur hos børn.

Nye løsningsmodeller for indkøb af og adgang til digitale læsematerialer på eReolen

Der er i dag fra kommune til kommune stor forskel på, hvor mange materialer børn og unge kan låne via folkebibliotekernes digitale tilbud eReolen. Dette til trods for, at der er bred enighed om, at det er vigtigt, at alle børn og unge i hele landet nemt og hurtigt kan få en god, digital læseoplevelse. Derfor er der brug for at lave nye, nationale løsningsmodeller, der sikrer en bedre og mere lige adgang, eventuelt i et samarbejde med skolerne og de pædagogiske læringscentre.

Kommuner skal i samarbejde med staten allokere de nødvendige midler, så der sikres et ensrettet og bredt tilbud til alle børn og unge i hele landet. Der skal tages de nødvendige lovgivningsmæssige initiativer, så skoler kan prioritere og indkøbe fuld adgang til fælles, digitale læsematerialer.

Næste skridt: Hvad skal der til for at komme i mål?

De syv indsatsområder kalder på forskellige typer af handlinger. Koalitionsgruppen står selv bag en række aktiviteter i den kommende tid. Gruppens medlemmer vil fortsat sætte læsning på dagsordenen og fremhæve det som en samfundsmæssig udfordring, at børn og unge læser mindre.

De forskellige aktører bag oplægget vil skabe dialog med ministre, kulturordførere, undervisningsordførere, Folketinget og kommunalbestyrelser for at sikre politisk forankring på området.

Andre gode eksempler på aktiviteter er, at Danmarks Biblioteksforening i samarbejde med Bibliotekschefforeningen og folkebiblioteker over hele landet vil aftale forpligtende handlinger, hvor fremtidens læsere møder biblioteket. Boghandlerforeningen vil i april 2020 igen gennemføre Verdensbogugen som et initiativ, der skal styrke børns læsning og forældrenes opmærksomhed på børns læsning. I forbindelse med dette tiltag vil Boghandlerforeningen undersøge mulighederne for at etablere et tættere, lokalt samarbejde med skolerne. Kommunernes Forening for Pædagogiske Læringscentre vil sætte fokus på børn og unges digitale læseoplevelser i biblioteksrummet i et samarbejdsprojekt med VIA University College.

Bibliotekarforbundet vil styrke den faglige sparring og faglige netværk om læsning og læselyst.

Forbundet vil også arbejde videre for at synliggøre behovet for strategiske, tværfaglige samarbejder mellem dagtilbud, skoler og folkebiblioteker over for relevante beslutningstagere og byde ind med gode eksempler.

Men der er behov for større, tværgående indsatser af nationalt tilsnit, hvis målet skal nås. Derfor foreslår koalitionsgruppen:

1. At der afsættes midler til at omsætte de syv indsatsområder til en samlet strategi med konkrete initiativer, der kan styrke læsningen på tværs af kultur-, undervisnings-, social- og sundhedspolitik og på tværs af uddannelser.
2. At børn og unge inddrages aktivt i at udforme en handlingsplan, der skal følge op med konkrete tiltag i den nationale læsestrategi, sådan at vi i fremtidige nationale og internationale undersøgelser kan måle, at danske børns læselyst er vokset.
3. At børn og unges læsning og læselyst fremhæves som en prioriteret opgave i alle relevante love, bekendtgørelser og studieordninger samt i landets kommuner på tværs af forvaltninger.

Kilder

Børns læsning 2017

En kvantitativ undersøgelse af børns læse- og medievaner i fritiden udarbejdet af Stine Reinholdt Hansen, Stig Toke Gissel og Morten Rasmus Puck, Læremiddel.dk, 2017:

<http://www.fremtidensbiblioteker.dk/greb-til-lselyst>

Børns læsning 2017: Overblik og indblik

En sammenfatning af Børns læsning 2017 suppleret med en kvalitativ undersøgelse udført af Henriette Romme Lund, Nationalt Videncenter for Læsning, og Stine Reinholdt Hansen, Læremiddel.dk:

<http://www.fremtidensbiblioteker.dk/greb-til-lselyst-2>

PIRLS 2016: Progress in International Reading Literacy Study:

<https://uvm.dk/publikationer/folkeskolen/2017-pirls-2016>

Artikel med professor Jan Mejding om PIRLS, DPU, Aarhus Universitet 2017:

<http://edu.au.dk/aktuelt/nyhed/artikel/danske-4-klasseelever-er-blevet-daarlige-til-at-laese/>

Kulturministeriets Bog- og Litteraturpanels årsrapport 2018:

https://slks.dk/fileadmin/user_upload/0_SLKS/Fotos/Bogpanel/Rapport18/Aarsrapport_2018.pdf

Når børn vælger litteratur: Læsevaneundersøgelse perspektiveret med kognitive analyser, ph.d.-afhandling af Stine Reinholdt Hansens 2014:

http://www.cfb.au.dk/fileadmin/www.cfb.au.dk/Stine_Reinholdt_Hansen_PHD_AFHANDLING.pdf

Litterær æstetisk oplevelse: Læsning, læseoplevelser og læseundersøgelser: en diskussion af teoretiske og metodiske tilgange, ph.d.-afhandling af Gitte Balling, 2009:

[https://informationsstudier.ku.dk/ansatte/?pure=da%2Fpublications%2Fliteraer-aestetisk-oplevelse\(ab6c00b5-5ca8-4ab4-9791-c035f0c2a245\).html](https://informationsstudier.ku.dk/ansatte/?pure=da%2Fpublications%2Fliteraer-aestetisk-oplevelse(ab6c00b5-5ca8-4ab4-9791-c035f0c2a245).html)

